

Συναισθηματική Νοημοσύνη και Επαγγελματική Ικανοποίηση Νηπιαγωγών

Σιόντη Δήμητρα

M.Ed. στις Επιστήμες της Αγωγής, ΠΕ60
disionti@gmail.com

Αναστασίου Σοφία

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
anastasiou@uoi.gr

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε η συσχέτιση της συναισθηματικής νοημοσύνης (ΣΝ) και της επαγγελματικής ικανοποίησης (ΕΙ) νηπιαγωγών της Περιφέρειας των Ιωαννίνων. Η ΣΝ εκτιμήθηκε με την κλίμακα TEIQue-SF-30 των Petrides & Furnham με την οποία διερευνήθηκε το επίπεδο της ΣΝ καθώς και των τεσσάρων διαστάσεων της («Ευημερία», «Αυτοέλεγχος», «Συναισθηματικότητα» και «Κοινωνικότητα»). Η Ε.Ι. εκτιμήθηκε με την κλίμακα ικανοποίησης των εκπαιδευτικών των Dinham & Scott. Η συγκεκριμένη κλίμακα, περιλαμβάνει πέντε διαστάσεις της επαγγελματικής ικανοποίησης: «Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού», «Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση», «Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία», «Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη» και «Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών». Τα αποτελέσματα έδειξαν μια θετική συσχέτιση μεταξύ της ΣΝ και της ΕΙ των νηπιαγωγών που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Δεδομένης της σημασίας της συναισθηματικής νοημοσύνης για την εργασιακή ικανοποίηση και το παιδαγωγικό έργο, είναι σκόπιμο να αναπτύσσονται δεξιότητες και να δημιουργούνται εμπειρίες που συμβάλουν στην συναισθηματική νοημοσύνη των νηπιαγωγών.

Λέξεις κλειδιά: Συναισθηματική Νοημοσύνη, Επαγγελματική Ικανοποίηση, Νηπιαγωγοί

Εισαγωγή

Λαμβάνοντας υπόψη τις πολλές απαιτήσεις που τίθενται στους εκπαιδευτικούς στη σημερινή σχολική πραγματικότητα και τη σχέση τους με το εργασιακό άγχος, την εξάντληση και τη μειωμένη ικανοποίηση που νιώθουν από το επάγγελμά τους (Vesely et al.2013), τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρήθηκε αυξημένο ερευνητικό έργο που υποστηρίζει ότι τα άτομα με υψηλές ικανότητες συναισθηματικής νοημοσύνης έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν ικανοποίηση και επιτυχία στον εργασιακό χώρο, αλλά και προσωπική ολοκλήρωση και συνολική ικανοποίηση από τη ζωή (Ashkanasy & Daus, 2005).

Η συναισθηματική νοημοσύνη (ΣΝ) είναι «η ικανότητα να ελέγχει κανείς τα συναισθήματα του εαυτού του και των άλλων, να τα ξεχωρίζει μεταξύ τους και να εφαρμόζει αυτές τις πληροφορίες για να καθοδηγεί τη σκέψη και τη δράση του» (Salovey και Mayer, 1990). Τα άτομα με υψηλό επίπεδο συναισθηματικής ικανοποίησης διαθέτουν μια σειρά από μη γνωστικές, ικανότητες και δεξιότητες που επηρεάζουν την ικανότητα τους να ανταποκρίνονται επιτυχώς στις περιβαλλοντικές ανάγκες και πιέσεις (Bar-On, 1997-Goleman, 2011).

Στη βιβλιογραφία, η ικανοποίηση από την εργασία αναφέρεται συνήθως ως τη συναισθηματική απάντηση σε μια εργασία ή σε συγκεκριμένες πτυχές μιας εργασίας (Spector, 1985). Η επαγγελματική ικανοποίηση (ΕΙ) των εκπαιδευτικών μπορεί να θεωρηθεί ως η συναισθηματική αντίδραση στην εργασία τους (Skaalvik & Skaalvik, 2011).

Η επαγγελματική ικανοποίηση είναι μια σημαντική παράμετρος της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης. Διάφοροι παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του

εργασιακού περιβάλλοντος, της οργάνωσής του, των δημογραφικών και της προσωπικότητας των εκπαιδευτικών έχουν σημαντική επίδραση στο επίπεδο της εργασιακής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης (Saiti, 2007· Menon & Athanasoula-Reppa, 2011· Kafetsios & Zampetakis, 2008· Taliadorou & Pashiardis, 2015· Anastasiou & Belios, 2020).

Εμπειρικές μελέτες έχουν αναδείξει τη θετική επιρροή που ασκεί η συναισθηματική νοημοσύνη των εκπαιδευτικών στην επαγγελματική ικανοποίησή τους (Skaalvik & Skaalvik, 2015). Ωστόσο, ελάχιστες έρευνες έχουν διεξαχθεί για να διερευνηθούν τη σχέση μεταξύ της συναισθηματικής νοημοσύνης και της εργασιακής ικανοποίησης των νηπιαγωγών. Η παρούσα μελέτη θα μπορούσε να αναδείξει παραμέτρους που έχουν θετική ή αρνητική συσχέτιση με την ικανοποίηση των νηπιαγωγών, ώστε να διαμορφωθούν πρακτικές διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την εργασιακή ικανοποίηση, με αναμενόμενα οφέλη στο παιδαγωγικό τους έργο (Saiti, 2007· Petrides et al. 2018· Anastasiou & Belios, 2020).

Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας

Συναισθηματική Νοημοσύνη και Επαγγελματική Ικανοποίηση των Εκπαιδευτικών

Η συναισθηματική νοημοσύνη σύμφωνα με τις θεωρίες της, περιλαμβάνει τα σημαντικά εκείνα χαρακτηριστικά και τις ικανότητες που στηρίζουν την θετική αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών στον τρόπο με τον οποίο εκφράζουν τα συναισθήματά τους, διαχειρίζονται το άγχος τους και αλληλοεπιδρούν με τους άλλους (Brackett et al., 2010) και κατά συνέπεια, μπορούν να προσαρμοστούν σε διαφορετικές καταστάσεις, διατηρώντας παράλληλα την ευημερία τους (Petrides et al., 2016, οπ. αναφ. στην Anastasiou, 2020).

Υπάρχουν αρκετές έρευνες που ανέδειξαν τη συμβολή της συναισθηματικής νοημοσύνης στην αντιμετώπιση του στρες που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί καθιστώντας τους λιγότερο ευάλωτους στην επαγγελματική εξουθένωση, μία κατάσταση που συχνά έχει αρνητική επίδραση στο επίπεδο ικανοποίησης από την εργασία (Skaalvik & Skaalvik, 2015· Mérida-López & Natalio, 2017).

Η συναισθηματική νοημοσύνη μπορεί να βελτιώσει την ευημερία των εκπαιδευτικών βοηθώντας τους να αντιμετωπίσουν τα αρνητικά συναισθήματά τους και να αισθάνονται ικανοποιημένοι στην εργασία τους (Salim et al. 2012· Anari, 2012· Kumar, 2016· Singh, et al., 2016· Fernández-Berrocal et al., 2017). Ένα καλό επίπεδο της συναισθηματικής νοημοσύνης συμβάλλει στην ικανοποίηση της ζωής και στην οικοδόμηση μιας θετικής στάσης προς την εργασία (Ignat & Clipa, 2012· Mousavi, et al., 2012). Οι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν συναισθηματική νοημοσύνη, έχουν καλύτερες επιδόσεις επειδή αισθάνονται περισσότερο ικανοποιημένοι από τη δουλειά τους (Yin et al., 2013· Petrides et al., 2018).

Η σχέση της συναισθηματικής νοημοσύνης και της επαγγελματικής ικανοποίησης σε Έλληνες εκπαιδευτικούς έχει μελετηθεί στη έρευνα των Kafetsiou, & Loumakou, (2007) που συνέλεξε δεδομένα από 485 Έλληνες εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στη συγκεκριμένη μελέτη διαπιστώθηκε ότι η συναισθηματική νοημοσύνη έχει μια αδύναμη έως μέτρια σχέση με την ικανοποίηση από την εργασία των εκπαιδευτικών.

Η Ταλιαδώρου (2007) στην έρευνα της σε δείγμα 215 εκπαιδευτικών της επαρχίας Λεμεσού, ανέδειξε ότι διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης που έχουν θετική επίδραση στην επαγγελματική ικανοποίηση, είναι η ενσυναίσθηση, η αυτορρύθμιση και η κινητοποίηση του εαυτού.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Kafetsios & Zampetakis, (2008) στην οποία συμμετείχαν 523 Έλληνες εκπαιδευτικοί, της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανέδειξαν και τη σημαντική επίδραση της συναισθηματικής νοημοσύνης για την εργασιακή ευελιξία και την ικανοποίηση από την εργασία, σε αντίθεση με μελέτες που δείχνουν αδύναμες σχέσεις μεταξύ διαστάσεων της συναισθηματικής νοημοσύνης και της εργασιακής ικανοποίησης, όπως αυτή των Kafetsios & Loumakou (2007).

Παρόμοιο αποτέλεσμα αναφέρθηκε και από την Platsidou, (2010) που διερεύνησε την επίδραση της συναισθηματικής νοημοσύνης στην επαγγελματική ικανοποίηση 123 Ελλήνων εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε η ύπαρξη αυξημένου επίπεδου συναισθηματικής νοημοσύνης σε δασκάλους που νιώθουν σε γενικές γραμμές περισσότερο ικανοποιημένοι από τη δουλειά τους. Οι συγκεκριμένοι είναι πιο πιθανό να παρουσιάσουν χαμηλότερο επίπεδο συναισθηματικής εξουθένωσης, σε σύγκριση με τους εκπαιδευτικούς που παρουσίασαν χαμηλότερο επίπεδο συναισθηματικής νοημοσύνης.

Η θετική επίδραση της συναισθηματικής νοημοσύνης και ιδιαίτερα των επιμέρους διαστάσεων της, δηλαδή της συναισθηματικής επίγνωσης και της ρύθμισης των συναισθημάτων, στη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων και της συνοχής της ομάδας στο σχολικό περιβάλλον, αποτελεί παράγοντα πρόβλεψης της επαγγελματικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών (Φράγγος, 2013).

Η ικανότητα συναισθηματικής νοημοσύνης των διευθυντών έχει θετική επίδραση στην επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών, όπως αποδεικνύεται σε εμπειρικές μελέτες των Kafetsios, Nezlek & Vassiou (2011) · Wong et al.,(2010) · Taliadorou, & Pashiardis, (2015).

Στους νηπιαγωγούς, οι σχετικές έρευνες, αν και περιορισμένες, αναφέρουν ότι η υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη των εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας, συσχετίστηκε με υψηλό επίπεδο επαγγελματικής ικανοποίησης και με θετικά αποτελέσματα στο εκπαιδευτικό τους έργο, στις αλληλεπιδράσεις τους με τους μικρούς μαθητές και γενικότερα στην εκπαιδευτική διαδικασία (Öztürk et al 2008· Jeon Hyo Jeong et al.2015· Anastasiou, 2020). Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής που χρησιμοποιούν κοινωνικές δεξιότητες της συναισθηματικής νοημοσύνης, επικοινωνούν καλύτερα με τους μαθητές τους, επιλύουν προβλήματα πειθαρχίας στη σχολική τάξη και εμφανίζουν υψηλότερες επιδόσεις, ενώ υψηλά επίπεδα συναισθηματικής νοημοσύνης συσχετίστηκαν με αύξηση του επιπέδου ικανοποίησης των εκπαιδευτικών και αποφυγή καταστάσεων που οδηγούν στην επαγγελματική εξουθένωση (Öztürk & Deniz,2008).

Η συναισθηματική νοημοσύνη, ιδιαίτερα οι διαστάσεις της ρύθμισης των συναισθημάτων και των διαπροσωπικών κοινωνικών δεξιοτήτων, αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν την ικανοποίηση από το επάγγελμα των νηπιαγωγών, με θετική επίδραση στις εργασιακές αποδόσεις των νηπιαγωγών και στην ευτυχία των παιδιών (Jeon Hyo Jeong et al. 2015).

Σύμφωνα με την έρευνα της Anastasiou (2020) σε Έλληνες εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής, αναφέρθηκαν υψηλά ποσοστά και στα τέσσερα χαρακτηριστικά της συναισθηματικής νοημοσύνης: *Συναισθηματικότητα, Αυτοέλεγχος, Κοινωνικότητα, Ευημερία*, έτσι όπως αξιολογήθηκαν με το ερωτηματολόγιο συναισθηματικής νοημοσύνης- σύντομης μορφής (TEIQue-SF) των Petrides και Furnham (2001, οπ. αναφ. στην Anastasiou, 2020), τα οποία συσχετίζονται θετικά με την εργασιακή ικανοποίηση τους και ασκούν προστατευτική επίδραση έναντι του επαγγελματικού άγχους, εξασφαλίζοντας καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις παραπάνω έρευνες ενισχύουν την άποψη ότι οι εκπαιδευτικοί που χαρακτηρίζονται από ικανότητες συναισθηματικής νοημοσύνης είναι πιο πιθανό από τους λιγότερο συναισθηματικά ευφυείς, να είναι ικανοποιημένοι και επιτυχημένοι στο χώρο εργασίας. Παρόλο που υπάρχουν αρκετές έρευνες για την επίδραση της συναισθηματικής νοημοσύνης στα εργασιακά περιβάλλοντα, διαπιστώνεται ότι η σχέση μεταξύ της συναισθηματικής νοημοσύνης των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής και της ικανοποίησης τους δεν έχει διερευνηθεί ευρέως. Σε αυτήν την κατεύθυνση, αυτή η μελέτη στοχεύει να βασιστεί σε προηγούμενες μελέτες και να επεκτείνει το σύνολο των ευρημάτων σχετικά με την σχέση της συναισθηματικής νοημοσύνης και επαγγελματικής ικανοποίησης των νηπιαγωγών.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εκτίμηση του επιπέδου της συναισθηματικής νοημοσύνης και επαγγελματικής ικανοποίησης και της συσχέτισης αυτών των δύο παραμέτρων σε νηπιαγωγούς της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων.

Σύμφωνα με τον σκοπό της έρευνας διαμορφώθηκε το ακόλουθο ερευνητικό ερώτημα: Υπάρχει σημαντική συσχέτιση της συναισθηματικής νοημοσύνης και της επαγγελματικής ικανοποίησης των νηπιαγωγών;

Ερευνητικός Σχεδιασμός – Μεθοδολογία Έρευνας

Στην παρούσα έρευνα που διεξήχθη κατά τη χρονική περίοδο Απριλίου-Μαΐου 2020 στην Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων αξιοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος. Στην έρευνα συμμετείχαν 102 νηπιαγωγοί που υπηρετούσαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Ιωαννίνων. Για την επιλογή του δείγματος επιλέχθηκε η δειγματοληψία ευκολίας ή αλλιώς βολική δειγματοληψία.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας αξιοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος. Για την μέτρηση της συναισθηματικής νοημοσύνης επιλέχθηκε η κλίμακα TEI Que SF, των Petrides & Furnham (2009). Η κλίμακα αυτή αποτελείται από 30 ερωτήσεις – προτάσεις, ενώ οι συμμετέχοντες θα πρέπει να σημειώσουν τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους μέσω μιας 7-βαθμιαίας κλίμακας Likert

Το TEIQue-SF-30 δημιουργήθηκε με **στόχο** τη μέτρηση της αντιλαμβανόμενης συναισθηματικής νοημοσύνης ως χαρακτηριστικό γνώρισμα, έτσι όπως αυτή ορίστηκε από τους Petrides & Furnham, (2001). Για την επίτευξη του στόχου αυτού το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει **τέσσερις γενικές κατηγορίες παραγόντων** την **ευημερία** τον **αυτοέλεγχο**, τη **συναισθηματικότητα** και την **κοινωνικότητα**.

Για την εκτίμηση του επιπέδου της επαγγελματικής ικανοποίησης χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο των Dinham & Scott, όπως αυτό αποδίδεται στα ελληνικά από τους Ηλιοφώτου κ.ά., (2014). Σε αυτό το ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο αποτελείται από 56 προτάσεις, οι ερωτώμενοι καλούνται να δηλώσουν τον βαθμό ικανοποίησης ή δυσαρέσκειας που αισθάνονταν, μέσω μιας 5-βαθμης κλίμακας Likert. Στην κλίμακα αυτή μέτρησης της επαγγελματικής ικανοποίησης (Ηλιοφώτου και συν. 2014), διαμορφώνονται πέντε παράγοντες και συγκεκριμένα οι εξής:

1. «Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού»
2. «Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση»
3. «Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία»
4. «Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη»
5. «Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών» (διδασκαλία με τους μαθητές και επιτεύγματα των μαθητών)

Οι δύο κλίμακες του παρόντος ερωτηματολογίου, είναι ευρέως διαδομένες και παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο αξιοπιστίας και εγκυρότητας (Petrides, 2009· Kafetsios & Zampetakis, 2008· Menon & Athanasoula-Reppa, 2011· Ηλιοφώτου και συν., 2014· Stamatopoulou et al. 2016· Anastasiou, 2020, Σταχτέας, 2021).

Αποτελέσματα της έρευνας

Περιγραφική ανάλυση δημογραφικών δεδομένων

Το συνολικό δείγμα της έρευνας ήταν 102 γυναίκες νηπιαγωγοί. Από τα αποτελέσματα της κατανομής της ηλικίας παρουσιάζεται πως το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (47.1%) ήταν μεταξύ 41-50 ετών.

Αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση τα 86 άτομα (84.3%) ήταν έγγαμοι. Σχετικά με τα χρόνια υπηρεσίας τους το 55.9% από τους 102 ερωτηθέντες είχαν 11-20 έτη υπηρεσίας.

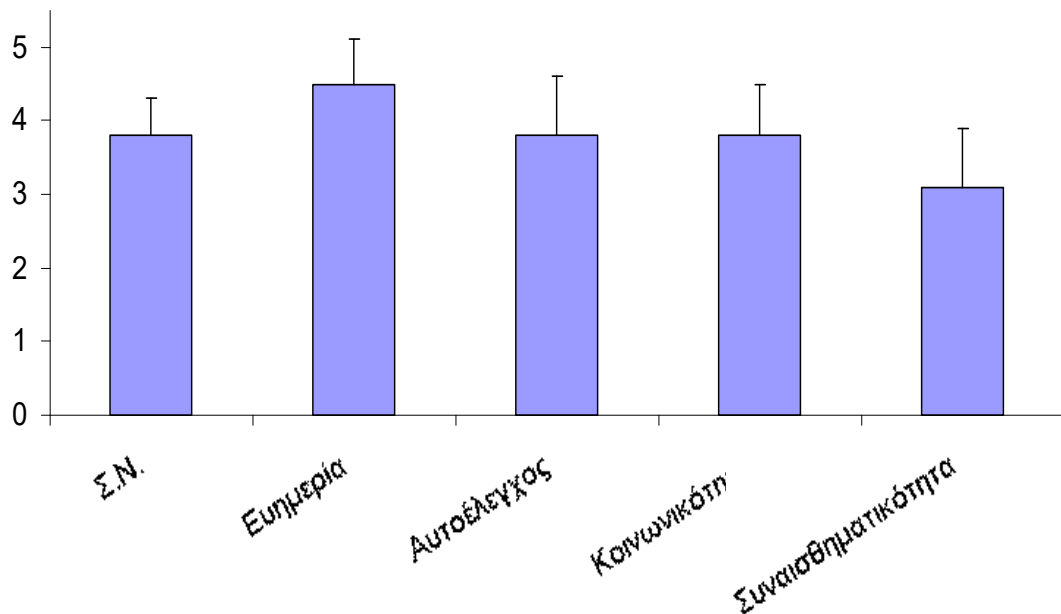
Σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες το 52,0% δήλωσαν ότι ήταν απόφοιτοι του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών, το 23,5% της Σχολής Νηπιαγωγών και το 24,5% του Τμήματος Επιστημών στην Προσχολική Αγωγή.

Ως προς τους επιπλέον τίτλους σπουδών, από το σύνολο των ερωτηθέντων, οι 29 (46.8%) φοίτησαν στην ΑΣΠΑΙΤΕ και το Διδασκαλείο, οι 23 (46,8%) ήταν κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού, ενώ οι 10 (16.1%) δεύτερου πτυχίου.

Η εσωτερική συνέπεια των ερωτηματολογίων εκτιμήθηκε μέσω του συντελεστή Cronbach α (Cronbach's Alpha Coefficient). Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης επιβεβαίωσαν την εσωτερική συνέπεια των συγκεκριμένων ερωτηματολογίων, με τον συντελεστή α να παρουσιάζει τιμές 0,921 και 0,961 για την κλίμακα μέτρησης της συναισθηματικής νοημοσύνης και της επαγγελματικής ικανοποίησης αντίστοιχα.

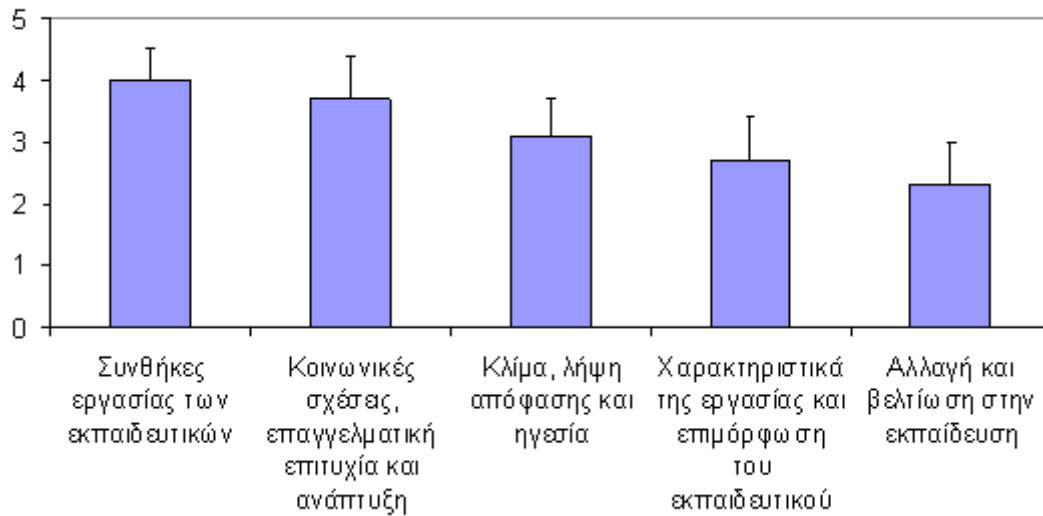
Συναισθηματική Νοημοσύνη και Επαγγελματική Ικανοποίηση των νηπιαγωγών

Η μέση τιμή της συναισθηματικής νοημοσύνης καθώς των τις διαστάσεων αυτής παρουσιάζονται στο Σχήμα 1. Οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνα παρουσίασαν επίπεδο συναισθηματικής νοημοσύνης 3.8. Όσον αφορά τις επιμέρους διαστάσεις της Σ.Ν., η υψηλότερη τιμή παρουσιάστηκε στην παράμετρο «Ευημερία» και η χαμηλότερη τιμή παρουσιάστηκε στην παράμετρο «Συναισθηματικότητα».

Σχήμα 1. Μέση τιμή (\pm τ.α.) των παραμέτρων της συναισθηματικής νοημοσύνης των νηπιαγωγών.

Όσον αφορά την επαγγελματική ικανοποίηση, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Σχήμα 2. Οι νηπιαγωγοί ήταν πιο ικανοποιημένοι από τους παράγοντες «Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών», «Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη», «Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία», «Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού», και λιγότερο ικανοποιημένοι από τον παράγοντα «Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση».

Σχήμα 2. Μέση τιμή (± τ.α.) των παραμέτρων επαγγελματικής ικανοποίησης των νηπιαγωγών.

Επαγωγική ανάλυση

Συναισθηματική Νοημοσύνη και Επαγγελματική Ικανοποίηση νηπιαγωγών

Για την απάντηση του σκοπού της παρούσας έρευνας που αφορά τη διερεύνηση πιθανής συσχέτισης ανάμεσα στη Συναισθηματική Νοημοσύνη και την Επαγγελματική Ικανοποίηση των νηπιαγωγών, πραγματοποιήθηκε έλεγχος συσχέτισης των υποκλιμάκων των δύο παραμέτρων χρησιμοποιώντας τον συντελεστή συσχέτισης του Pearson και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Αποτελέσματα γραμμικής συσχέτισης (Pearson) διαστάσεων της συναισθηματικής νοημοσύνης και υποκλιμάκων της επαγγελματικής ικανοποίησης.

	<i>Παράμετροι Επαγγελματικής Ικανοποίησης</i>				
	Συνθήκες εργασίας των εκπαιδ/κών	Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού	Κοινωνικές σχέσεις, επαγγε/μ/κή επιτυχία και ανάπτυξη	Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδ/ση	Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία
Συναισθ/κή Νοημοσύνη	0,385 (<i>P</i> =0,002 n=102)	0,24 (<i>P</i> =0,015 n=102)	0,239 (<i>P</i> =0,015 n=102)	0,215 (<i>P</i> =0,030, n=102) NS	NS (<i>P</i> >0.05)
Αυτοέλεγχος	0,372(<i>P</i> <0,001, n=102)	0,249(<i>P</i> =0,012, n=102)	0,299(<i>P</i> =0,002, n=102) NS (<i>P</i> >0.05)	(<i>P</i> >0.05) 0,266	NS (<i>P</i> >0.05)
Κοινωνικό/τα	0,317(<i>P</i> =0,001 n=102)	0,233(<i>P</i> =0,018 n=102)		(<i>P</i> =0,007 n=102)	0,200 (<i>P</i> =0,044 n=102)
Ευημερία	0,374(<i>P</i> <0,001, n=102)	NS (<i>P</i> >0.05)	0,321(<i>P</i> =0,001 n=102)	NS (<i>P</i> >0.05)	NS (<i>P</i> >0.05)

Από τον παραπάνω έλεγχο συσχετίσεων των υποκλιμάκων, παρατηρείτε στατιστικώς σημαντική συσχέτιση με θετική κατεύθυνση μεταξύ της *Συναισθηματικής Νοημοσύνης* με τις υποκλίμακες “*Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού*” ($r=0.240$, $p<0.05$), “*Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση*” ($r=0.215$, $p<0.05$), “*Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία*” ($r=0.245$, $p<0.05$), “*Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη*” ($r=0.239$, $p<0.05$), “*Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών*” ($r=0.305$, $p<0.05$). Αντίστοιχα υπάρχει στατιστικώς σημαντική συσχέτιση της *Ευημερίας* με τις υποκλίμακες *Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία* ($r=0.219$, $p<0.05$), *Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη* ($r=0.321$, $p<0.05$), *Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών* ($r=0.374$, $p<0.05$).

Παρατηρείται στατιστικώς σημαντική συσχέτιση της υποκλίμακας *Αυτοέλεγχος*, με την υποκλίμακα *Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού* ($r=0.249$, $p<0.05$), *Κλίμα λήψη απόφασης και ηγεσία* ($r=0.270$, $p<0.05$), *Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη* ($r=0.299$, $p<0.05$) *Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών* ($r=0.372$, $p<0.05$).

Τέλος εμφανίζεται στατιστικώς σημαντική συσχέτιση της υποκλίμακας *Κοινωνικότητα* με τις υποκλίμακες *Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού* ($r=0.233$, $p<0.05$), *Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση* ($r=0.266$, $p<0.05$), *Κλίμα λήψη απόφασης και ηγεσία* ($r=0.200$, $p<0.05$) και *Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών* ($r=0.317$, $p<0.05$).

Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα της μελέτης παρουσίασαν μερικά στοιχεία που αναδεικνύουν υψηλά επίπεδα της Σ.Ν. και της Ε.Ι. των νηπιαγωγών ενώ παρατηρήθηκε και σημαντική συσχέτιση του επιπέδου της ΣΝ και παραμέτρων εργασιακής ικανοποίησης των νηπιαγωγών. Συγκεκριμένα, οι νηπιαγωγοί παρουσίασαν υψηλά επίπεδα και στις τέσσερις επιμέρους διαστάσεις της ΣΝ. Παρόμοια αποτελέσματα έχουν αναφερθεί και σε προηγούμενες έρευνες σε παιδαγωγούς της προσχολικής αγωγής (Anastasiou,2020) ενώ έχει αναφερθεί ότι το υψηλό επίπεδο ΣΝ είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο για την αποτελεσματικότητα των δασκάλων προσχολικής ηλικίας (Cassidy et al., 2017) που σχετίζεται με μείωση του εργασιακού στρες και της αποπροσωποποίησης των εκπαιδευτικών (Mérida-López and Extremera, 2017).

Όσον αφορά το ερευνητικό ερώτημα της παρούσας έρευνας, τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντική συσχέτιση της συναισθηματικής νοημοσύνης και της επαγγελματικής ικανοποίησης των νηπιαγωγών. Συγκεκριμένα η συνολική ΣΝ των νηπιαγωγών και οι επιμέρους διαστάσεις της η *ευημερία* (επιτυχία, αισιοδοξία, αυτοεκτίμηση), ο *αυτοέλεγχος* (ρύθμιση συναισθημάτων, έλεγχο παρορμήσεων, διαχείριση άγχους) και η *κοινωνικότητα* (διαχείριση συναισθημάτων διεκδικητική συμπεριφορά κοινωνική ευαισθητοποίηση) διαπιστώθηκε ότι έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην αίσθηση της ικανοποίησης από τη εργασία τους.

Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με τα αντίστοιχα εμπειρικών μελετών που υποστηρίζουν τη σημαντική και θετική επιρροή της συναισθηματικής νοημοσύνης στην ΕΙ, υποδεικνύοντας ότι οι εκπαιδευτικοί με υψηλό επίπεδο ΣΝ είναι πιθανό να βιώσουν μεγαλύτερη εργασιακή ικανοποίηση (Anari, 2012· Petrides et al.,2018).

Όσον αφορά την συνολική ΣΝ βρέθηκε ότι εμφάνισε θετική σχέση με τους παράγοντες επαγγελματικής ικανοποίησης «*Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού*», «*Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση*», «*Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία*», «*Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη*», «*Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών*» .

Αντίστοιχα η *Ευημερία* διαπιστώθηκε ότι επηρέασε προς τη θετική κατεύθυνση την επαγγελματική ικανοποίηση από το «*Κλίμα, λήψη απόφασης και ηγεσία*», τις «*Κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη*», τις «*Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών*».

Επιπλέον η συναισθηματική ικανότητα του Αυτοελέγχου των νηπιαγωγών, φάνηκε ότι συσχετίστηκε θετικά όλους τους παράγοντες της επαγγελματικής ικανοποίησης τους που αφορούν τα «χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού», το «κλίμα λήψη απόφασης και ηγεσία», τις «κοινωνικές σχέσεις, επαγγελματική επιτυχία και ανάπτυξη», τις «συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών». Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνει τα αντίστοιχα συμπεράσματα των εμπειρικών μελετών του Kumar (2016) και της Ταλιαδώρου, (2007) που δείχνουν ότι η διαχείριση συναισθημάτων των εκπαιδευτικών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πρόβλεψη της εργασιακής τους ικανοποίησης. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός πως η ευημερία των νηπιαγωγών και η αισιοδοξία τους, αλλά και η ικανότητα του αυτοελέγχου που τις χαρακτήριζαν, να τις βοηθούσαν να ρυθμίσουν τα αρνητικά συναισθήματα και να αισθάνονται λιγότερο συναισθηματικά εξαντλημένες και περισσότερο ικανοποιημένες στο έργο τους. Ανάλογα συμπεράσματα αναδεικνύονται και από τις έρευνες των Fernández-Berrocal et al., (2017) και της Platsidou, (2010).

Τέλος τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας υποδηλώνουν ότι υπήρχε θετική συσχέτιση της συναισθηματικής διάστασης *Κοινωνικότητα* με τους παράγοντες εργασιακής ικανοποίησης «Χαρακτηριστικά της εργασίας και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού», «Αλλαγή και βελτίωση στην εκπαίδευση», «Κλίμα λήψη απόφασης και ηγεσία» και «Συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών».

Οι Yin et al., (2013), αλλά και οι Miao et al. (2016) συμπεραίνουν στις εμπειρικές τους μελέτες ότι οι εργαζόμενοι μπορούν να αξιοποιήσουν τη συναισθηματική νοημοσύνη τους, για να βελτιώσουν την ικανοποίηση από τη δουλειά τους, επειδή οι συναισθηματικές ικανότητες τους βοηθάνε να βιώσουν πιο θετικά συναισθήματα, να μειώσουν το εργασιακό τους άγχος και να επιτύχουν τους επιδιωκόμενους στόχους. Η συναισθηματική νοημοσύνη παρέχει προστασία από τους στρεσογόνους παράγοντες, προάγοντας έτσι την ικανοποίηση από την εργασία. Σύμφωνα με τους (Goleman, & Cherniss, 2001), η συναισθηματική νοημοσύνη είναι πιθανόν να βοηθάει να ανταπεξέλθουν στις πιέσεις όσους εργάζονται σε επαγγελματικούς χώρους που συνεπάγονται συχνές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις ή σημαντικά επίπεδα άγχους.

Η μείωση του εργασιακού άγχους επηρεάζει θετικά την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών και κατά συνέπεια τις επιδόσεις τους και την επίτευξη βέλτιστων μαθησιακών αποτελεσμάτων (Mayer, et. al. 2002· Dolev & Leshem, 2017).

Σύμφωνα με τους Drigas et al. (2019, σελ.64) η ανάπτυξη των συναισθηματικών δεξιοτήτων «είναι μια μακρά διαδικασία με συνεχή προσπάθεια, αλλά στο τέλος, όλοι θα ωφεληθούν σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο εργασίας».

Προκειμένου να βελτιωθεί η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών στη ζωή και στο εκπαιδευτικό τους έργο, θα μπορούσαν να διοργανωθούν ειδικά προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση των συναισθηματικών ικανοτήτων, ώστε να μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικοί στους επαγγελματικούς τους στόχους. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι τα προγράμματα επιμόρφωσης για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης μπορούν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών, την ανθεκτικότητά τους στο στρες, την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν προβλήματα στο εργασιακό περιβάλλον και στην προσωπική τους ζωή, αλλά το σημαντικότερο, την ικανοποίηση από την εργασία και τη ζωή (Vesely, Saklofske & Nordstokke, 2013). Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης σε θεμελιώδεις ικανότητες που σχετίζονται με το συναίσθημα, όπως είναι οι δεξιότητες της συναισθηματικής νοημοσύνης, θα καταφέρουν να κατανοούν και να ρυθμίζουν τις παρορμήσεις τους και τα συναισθήματα τους, ιδιαίτερα το άγχος τους.

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας έδειξαν ότι υψηλό επίπεδο συναισθηματικής νοημοσύνης συσχετίστηκε με την εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής. Η εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών έχει σημαντικό αντίκτυπο σε πολλές πτυχές της αποτελεσματικότητας του έργου τους (Koutouzis, & Malliara, 2017). Η ΣΝ και η

επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών περιέχουν διαστάσεις που είναι πιθανόν να αλληλοεπιδράσουν και να μεταβληθούν με την ηλικία και τις εμπειρίες των νηπιαγωγών επηρεάζοντας με αναμενόμενες επιπτώσεις στο παιδαγωγικό έργο τους. Δεδομένης της πιθανής επίδρασης δημογραφικών παραμέτρων στην συναισθηματική νοημοσύνη των εκπαιδευτικών που αναφέρθηκε σε προηγούμενες έρευνες (Anastasiou 2020) καθώς της συσχέτισης της συναισθηματικής νοημοσύνης και της εργασιακής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών, κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθούν οι δυνατότητες για την παρακολούθηση, και ακόμη και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με την συναισθηματική νοημοσύνη των νηπιαγωγών καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους.

Αναφορές

Anari Naderi, N. (2012), "Teachers: emotional intelligence, job satisfaction, and organizational commitment", *Journal of Workplace Learning*, Vol. 24 No. 4, pp. 256-269. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13665621211223379/full/html>

Anastasiou, S (2020) The Moderating Effect of Age on Preschool Teachers Trait Emotional Intelligence in Greece and Implications for Preschool Human Resources Management *International Journal of Education and Practice*, Volume 8, 1, pp 26-36

Anastasiou, S., & Belios, E. (2020). Effect of age on job satisfaction and emotional exhaustion of primary school teachers in Greece. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 10(2), 644-655. <https://www.mdpi.com/2254-9625/10/2/47/pdf>

Ashkanasy, N. & Daus, C. (2005). Rumors of the death of emotional intelligence in organizational behavior are vastly exaggerated. *Journal of Organizational Behavior*, Vol 26 (No 4), 441 – 452

Bar-On, R. (1997). *Bar-On Emotional Quotient Inventory*. Toronto, : Multi-health systems
Brackett, M.A., Palomera,R.,Mojas-Kaja,J.,Reyes,M.R.,Salovey,P.,(2010).Emotion-regulationability, burnout, and job satisfaction among British secondary-schoolteachers. *Psychologyinthe Schools* 47,406–417

Cassidy, D.J., E.K. King, Y.C. Wang, J.K. Lower and V.L. Kintner-Duffy, 2017. Teacher work environments are toddler learning environments: Teacher professional well-being, classroom emotional support, and toddlers' emotional expressions and behaviours. *Early Child Development and Care*, 187(11): 1666-1678. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1180516>

Dolev, N., & Leshem, S. (2017). What makes up an effective emotional intelligence training design for teachers? *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 16(10), 72-89

Drigas, A. & Papoutsis, C. (2019). Emotional Intelligence as an Important Asset for HR in Organizations: Leaders and Employees, *International Journal of Advanced Corporate Learning*, Vol 12 (No 1), 58 – 66 <https://online-journals.org/index.php/i-jac/article/view/9637>

Emotional Intelligence Questionnaire. In C. Stough, D. H. Saklofske, and J. D. Parker, *Advances in the assessment of emotional intelligence*. New York: Springer. DOI: 10.1007/978-0-387-88370-0_5

Fernández-Berrocal, Pablo & Gutiérrez-Cobo, María José & Rodríguez-Corrales, Juan & Cabello, Rosario. (2017). Teachers' Affective Well-being and Teaching Experience: The Protective Role of Perceived Emotional Intelligence. *Frontiers in Psychology*. 8.

Goleman, D & Cary Cherniss (2001) *The Emotionally Intelligent Workplace: How to Select for, Measure, and Improve Emotional Intelligence in Individuals, Groups, and Organizations*

Goleman, D. (2011). Η συναισθηματική νοημοσύνη στο χώρο της εργασίας Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο

Ignat, A & Clipa, O. (2012). Teachers satisfaction with life, job satisfaction and their emotional intelligence *Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol. 33, 2012, pp. 498–502, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812001796>

Jeon, Hyo Jeong & Lee, Kyung & Eun Kyoung, Goh. (2015). The Effects of Early Childhood Teachers' Emotional Intelligence on Young Children's Happiness : Based on Mediating Effects of Teachers' Job Satisfaction. *Korean Journal of Child Studies*. 36. 125-146

Kafetsios, K., & Loumakou, M. (2007). A comparative evaluation of the effects of trait emotional intelligence and emotion regulation on affect at work and job satisfaction. *International Journal of Work Organization and Emotion*, 2, 71–87.

Kafetsios, K., & Zampetakis, L. A. (2008). Emotional intelligence and job satisfaction: Testing the mediatory role of positive and negative affect at work. *Personality and Individual Differences*, 44(3), 712–722. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.10.004>

Kafetsios, Nezlek, Vassiou (2011). A Multilevel Analysis of Relationships Between Leaders' and Subordinates' Emotional Intelligence and Emotional Outcomes *Journal of Applied Social Psychology*

Koutouzis, M., & Malliara, K. (2017). Teachers' job satisfaction: The effect of principal's leadership and decision-making style. *International Journal of Education*, 9(4), 71-89.

Kumar, A. (2016). Emotional Intelligence Dimensions, Job Satisfaction and Primary School Teachers. *IRA International Journal of Education and Multidisciplinary Studies* , 5(1), 8-15. <https://research-advances.org/index.php/IJEMS/article/view/541/539>

Mayer, J., Salovey, P. & Caruso, D. (2002). Mayer – Salovey –Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT) Toronto, Ontario, Canada: MHS Publishers. https://scholars.unh.edu/personality_lab/27/ <https://humancapitaltalent.co.za/wp-content/uploads/2018/11/MSCEIT-Personal-Summary-Report.pdf>

Menon, M. E., & Athanasoula-Reppa, A. (2011). Job satisfaction among secondary school teachers: The role of gender and experience. *School Leadership & Management*, 31(5), 435-450.

Mérida-López, S. E., and Natalio, E. (2017). Emotional intelligence and teacher burnout: a systematic review. *Int. J. Educ. Res.* 85, 121–130 <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2017.07.006>

Mousavi, S.H., Yarmohammadi, S, Nosrat, A.B., and Tarasi, Z. (2012): The relationship between emotional intelligence and job satisfaction of physical education teachers. *Annals of Biological research*, 3(2): 780-788.

Öztürk, A. & Deniz, M.E. (2008). Okul öncesi öğretmenlerin duygusal zeka yetenekleri, iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *İlköğretim-Online*, 7(3), 578-599, <https://www.semanticscholar.org/paper/Analysis-of-Emotional-Intelligence-Job-Satisfaction-%C3%96zt%C3%BCrk-Deniz/ea201358a887685b8bb4900678aa5ffc3f09d58e>

Petrides, K. V, Li, M., Pérez-Díaz, P. A. & Mao, Y. (2018). A multilevel model of teachers' job performance: Understanding the effects of trait emotional intelligence, job satisfaction, and organizational trust. *Frontiers in Psychology*, 9(Nov), 1-13. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.02420/full#B70>

Petrides, K. V. (2009). Psychometric properties of the Trait

Petrides, K.V. and A. Furnham, (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15(6): 425-448. <https://doi.org/10.1002/per.416>.

Platsidou, M. (2010). Trait Emotional Intelligence of Greek Special Education Teachers in Relation to Burnout and Job Satisfaction. *School Psychology International*, 31, 60-76. https://www.researchgate.net/publication/27379459_Trait_Emotional_Intelligence_of_Greek_Special_Education_Teachers_in_Relation_to_Burnout_and_Job_Satisfaction

Saiti, A. (2007). Main factors of job satisfaction among primary school educators: Factor analysis of the Greek reality. *Management in Education*, 21(2), 28-32.

Salim, S., Nasir, R., Arip, M. & Bazlan M. (2012). The role of emotional intelligence and job satisfaction among school teachers. *The Social Science*, Vol 7 (No 1), 125 – 129 <http://docsdrive.com/pdfs/medwelljournals/sscience/2012/125-129.pdf>

Salovey, P. & Mayer, J. (1990). "Emotional Intelligence." *Imagination, Cognition, and Personality* Vol 9 (No 3), 185 – 211 <http://ei.yale.edu/publication/emotional-intelligence-5/>

Singh, B., & Kumar, A. (2016). Effect of Emotional Intelligence and Gender on Job Satisfaction of Primary School Teachers. *European Journal of Educational Research*, 5(1), 1-9. doi:10.12973/eu-jer.5.1.1

Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2015). Job Satisfaction, Stress, and Coping Strategies in the Teaching Profession. What Do the Teachers Say? *International Education Studies*, 8, 181-192. <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ies/article/view/41245>

Skaalvik, E. M., and Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teach. Teach. Educ.* 27, 1029–1038. doi: 10.1016/j.tate.2011.04.001

Spector, P. (1985). Measurement of human service staff satisfaction: development of the Job Satisfaction Survey, *American Journal of Community Psychology*, Vol 13 (No 6), 693 – 713 <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/BF00929796.pdf>

Stamatopoulou, M., Galanis, P., & Prezerakos, P. (2016). Psychometric properties of the Greek translation of the trait emotional intelligence questionnaire-short form (TEIQue-SF). *Personality and Individual Differences*, 95, 80-84.

Taliadorou, N. and Pashiardis, P. (2015), "Examining the role of emotional intelligence and political skill to educational leadership and their effects to teachers' job satisfaction", *Journal of Educational Administration*, Vol. 53 No. 5, pp. 642-666. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JEA-02-2014-0025/full/html>

Vesely, A., Saklofske, D. & Leschied, A. (2013). Teachers—The vital resource: The contribution of emotional intelligence to teacher efficacy and well-being. *Canadian Journal of School Psychology*, Vol 28, 71 – 89, <https://www.csmh.uwo.ca/docs/publications/Vesely,%20Saklofske,%20and%20Leschied%202013.pdf>

Wong, Chi-Sum & Wong, Ping-Man & Peng, Zhengmin. (2010). Effect of Middle-level Leader and Teacher Emotional Intelligence on School Teachers' Job Satisfaction The Case of Hong Kong. *Educational Management Administration & Leadership*. 38. 59-70.

Yin, H., Lee, J. C. K., Zhang, Z., & Jin, Y. (2013). Exploring the relationship among teachers' emotional intelligence, emotional labor strategies and teaching satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, 35, 137e145 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0742051X13001017>

Ηλιοφώτου, Μ., Γεωργίου, Μ., & Σωκράτους, Μ., (2014) *Επαγγελματική Ικανοποίηση Εκπαιδευτικών* Εκδοτικός Όμιλος ΙΩΝ

Σταχτέας, Χ. (2021). Ποσοτική εκτίμηση της επαγγελματικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών: Η περίπτωση σχολείων του Βόλου. *Παιδαγωγική επιθεώρηση*, 70, 159-174.

Ταλιαδώρου, Ν. (2007). Η επίδραση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης των εκπαιδευτικών σε συγκρουσιακές καταστάσεις στον εργασιακό – σχολικό χώρο, στην επαγγελματική ικανοποίηση και ψυχική υγεία τους. Μ.Π.Σ. Βόλος <https://core.ac.uk/download/pdf/132805551.pdf>

Φράγγος, Κωνσταντίνος. (2013). Παράγοντες που Επηρεάζουν το Συναισθημα και την Ικανοποίηση στην Εργασία των Ελλήνων Εκπαιδευτικών. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος»* Τόμος 1, t: <https://www.researchgate.net/publication/324923041>